

Dünya mirası Cumalıkızık'ta yaşayan yerel halkın turiste karşı tutumu* Residents' attitude towards tourists in the world heritage site Cumalıkızık

Gönderim Tarihi / Received: 03.05.2024

Kabul Tarihi / Accepted: 14.11.2024

Doi: [10.31795/baunsobed.1478217](https://doi.org/10.31795/baunsobed.1478217)

Bedriye Çilem SOYLU**1

Musa OFLAZ²

Ömer Ceyhan APAK³

ÖZ: Turizm endüstrisinin gelişimi dinamik bir süreçtir ve bu süreçte yerel halkın turistlere karşı tutumları, destinasyonların turizm gelişiminde önemli bir role sahiptir. Turizm faaliyetlerinin olumlu ekonomik etkileri ile olası çevresel ve sosyo-kültürel etkileri arasındaki denge, yerel halkın tutum ve katılımıyla şekillenebilmektedir. Dolayısıyla yerel halkın turistlere yönelik tutum ve davranışları, turizmin başarısını doğrudan etkileyebilmektedir. Bu nedenle, yerel halkın turizm gelişim sürecine aktif olarak dahil edilmesi ve görüşlerinin alınması gelecekteki turizm planlaması için önemlidir. Bu çalışmada Cumalıkızık'ta yaşayan yerel halkın turistlere karşı tutumlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi olarak fenomenoloji deseni benimsenmiştir. Çalışmada veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış form aracılığıyla görüşme tekniğinden faydalanılmıştır. Bu çerçevede Cumalıkızık köyünde yaşayan 12 kişi ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların izni doğrultusunda görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Ses kayıtları daha sonra içerik analizi için yazıya geçirilmiş ve her bir araştırmacı tarafından kontrol edilmiştir. Sonraki aşamada elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler iki kategori altında temalar oluşturularak kodlanmıştır. Araştırma bulgularına göre yerel halk genel olarak turizm faaliyetlerine ve turiste karşı olumlu bir tutum içerisinde. Turizmin olumlu etkileri arasında ekonomik etkiler, olumsuz etkileri arasında ise çevre kirliliği ve kültürel yozlaşma ön plana çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Yerel halk, Tutum, Turizmin etkileri, Cumalıkızık

ABSTRACT: The development of the tourism industry is a dynamic process and the attitudes of local people towards tourists play an important role in the tourism development of destinations. The balance between the positive economic impacts of tourism activities and their potential environmental and socio-cultural impacts can be shaped by the attitudes and participation of local people. Therefore, the attitudes and behaviors of local people towards tourists can directly affect the success of tourism. Therefore, it is essential for future tourism planning that local people are actively involved in the tourism development process and their views are sought. This study aims to reveal the attitudes of local people living in Cumalıkızık towards tourists. Phenomenology design was adopted as a qualitative research method in the study. In the study, interview technique was used as a data collection technique through a semi-structured form. Within this framework, face-to-face interviews were conducted with 12 people living in Cumalıkızık village. The interviews were audio recorded with the permission of the participants. The audio recordings were then transcribed for content analysis and checked by each researcher. In the next stage, the data obtained were subjected to content analysis. The data obtained were coded by creating themes under two categories. According to the research findings, local people generally have a positive attitude towards tourism activities and tourists. Among the positive effects of tourism, economics is the most prominent, while environmental pollution and cultural degeneration are the most prominent negative effects.

Keywords: Tourism, Local residents, Attitude, Tourism impacts, Cumalıkızık

* Bu çalışma IV. Ulusal Balıkesir Turizm Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

** Sorumlu Yazar / Corresponding Author

¹Dr., bedriyecilemsoylu@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8294-1036>

²Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi/Turizm Fakültesi/Rekreasyon Yönetimi, musaoflaz@balikesir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8132-1081>

³Öğr. Gör. Dr., Bayburt Üniversitesi/Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu/Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri, ceyhun.apak@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1409-6707>

EXTENDED ABSTRACT

Literature review

In the first phase of tourism in the destination, economic benefits are important for the local residents. However, as the process progresses, it is inevitable that the local residents exhibit negative attitudes due to the negativities experienced as a result of wrong planning. Especially socio-cultural and environmental negativities are among the main reasons for negative attitudes (Okuyucu and Somuncu, 2012: 38). It is stated by researchers that local residents support for tourism contributes to the success of tourism destinations and plays a decisive role in the sustainability of the destination (Gürsoy & Rutherford, 2004; Ward and Berno, 2011). In fact, it is argued that the main condition for the sustainability of any tourism destination is the local community (Ribeiro et al., 2017). In this context, many studies have been conducted to reveal the support of local residents for tourism. Most of the studies on this subject have been conducted to find out the perspectives of local residents on tourism. In other words, positive or negative perspectives of tourism in terms of economic, social, cultural and environmental aspects have been determined (Akova, 2006; Canizares et al., 2014; Karakaş and Şengün, 2017; Aykaç and Tekeli, 2021; Linderová et al., 2021; Çavuşoğlu and Güler, 2022; Blackie et al., 2023). However, it is seen that the attitudes of the residents towards tourists are not taken into account. Few studies have investigated the attitudes of local people towards tourism and tourists (Martín et al., 2018; Shen et al., 2022).

This study aims to reveal the attitudes of local residents living in Cumalıkızık towards tourists. Cumalıkızık (Bursa), which is located close to the city settlement, has become a popular tourist attraction center that attracts the attention of visitors in recent years with its natural, historical and cultural heritage features. Cumalıkızık was included in the UNESCO World Heritage Tentative List in 2000. In 2014, it was registered as a World Heritage Site together with Bursa province (UNESCO, 2023).

In general terms, tourism is important for the development of a region. However, tourism activities have economic, social, cultural and environmental impacts on destinations. These impacts can be positive or negative. The best way to learn about positive or negative impacts can be achieved by taking the views of stakeholders in tourism. Therefore, taking the opinions of the residents of the region can give an idea about the stage of the destination according to Doxey's Irridex Model.

Methodology

Qualitative research method was utilized in the study and content analysis technique was used. Content analysis is a technique that aims to identify and compare the characteristics of documents, interview transcripts or records. The purpose of content analysis is to systematically describe the content of the participants' views. Content analysis helps the researcher become familiar with the collected data and facilitates the use of the data for further analysis (Altunışık et al., 2012). Within the framework of qualitative approach, interview technique was used as data collection technique and semi-structured interview form was utilized. First of all, draft questions were created in line with the related literature review and expert opinions were consulted. After the necessary corrections were made, an interview form consisting of two sections was prepared. The first part includes questions about the demographic information of the participants, while the second part includes 12 open-ended questions created in line with the purpose of the research. The study group of the research consists of 12 people living in Cumalıkızık village.

Findings and discussion

According to the findings of the research, it is seen that the local residents are generally satisfied with tourism activities. In particular, it is understood that tourism is an important source of income for local residents. Most of the participants stated that the awareness of their village increased with tourism and they were able to market their local products. Thus, it is understood that tourism makes a great economic contribution to the village community. Participants mostly expressed negative opinions about the question? whether tourists harm the environment. Therefore, it is understood that tourists visiting Cumalıkızık village are not sensitive to the environment. On the other hand, with the increasing number of tourists, not only environmental pollution but also traffic density, accidents and parking problems may arise, especially on narrow and small village roads. However, according to the opinions of most of the participants, these problems are not experienced much in the village. Nevertheless, these problems,

which are rarely experienced, should be taken into consideration. In addition, almost all participants think that tourism has a positive impact on the transportation facilities of the village. However, some participants stated that there are narrow passages and problems on the roads. However, the majority stated that transportation means have increased with the arrival of tourists and that domestic tourists can visit the village comfortably. It is also stated that with the increase in the number of tourists, attention is paid to road works and this situation brings profit to the village. Regarding the changes in the prices of goods and services with the arrival of tourists, some participants stated that the presence of tourists benefited farmers and craftsmen economically and that this change did not affect the local residents much. There are different opinions about the impact of tourists on the culture of local residents. Some participants think that tourists do not cause deterioration in the culture of the village and that there is cultural exchange. Participants have different opinions about the changes experienced with the arrival of tourists to the village. Some participants stated that tourism had positive effects on the village. In terms of socialization, it was stated that tourism provided more free time for the villagers and increased social interaction. Furthermore, the increase in economic gains has led to an increase in the quality of life of the villagers and technological developments. Infrastructure and superstructure arrangements have improved the decoration and appearance of village houses with the impact of tourism. However, some participants believe that tourism has caused cultural degeneration in the village, with negative effects such as weakening neighbourhood relations and increasing feelings of insecurity. Changes in village culture can also lead to a loss of local values. In conclusion, it is seen that the views of local residents towards tourism development are generally positive.

Results and recommendations

Protection and awareness-raising measures should be taken to ensure that tourism activities do not damage natural and cultural heritage. It is also important to improve infrastructure and services. Especially in village areas, tourists should be provided with an environment where they can stay comfortably and safely and benefit from food and beverages and other services. It is also important to increase tourism diversity in the village. Developing different types of tourism can increase the tourism potential of the village and reduce the impact of seasonal fluctuations. Finally, a balanced approach needs to be adopted. Tourism activities should be regularly monitored and controlled so that any negative impacts on the village can be identified and prevented in advance. Regular measurements and assessments allow the impacts of tourism activities on the local population to be monitored and necessary measures to be taken, so that an environmentally sound and sustainable tourism development can be achieved.

Giriş

Tarihi yerler, anıtlar, siteler, ören yerleri, külliyeleer, camiler, kiliseler gibi birçok somut kültür varlıkları kültürel mirası oluşturmaktadır. UNESCO bahsi geçen bu varlıkları 1972 yılından itibaren “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi” ile somut kültürel miras olarak kabul etmekte ve korunarak gelecek nesillere aktarılması için çalışmalar yapmaktadır (Gürpınar, 2001; Doğaner, 2003: 2). Son yıllarda kültürel mirasa ilginin artması müzelerin, fuarların, festivallerin ve tarihsel yerlerin önemini artırmaktadır. Geçmişte yaşamış olan medeniyetlere ilişkin yaşam tarzları, gelenek ve görenekler, festivaller, çeşitli eğlence türleri gibi özellikler turizmin önemli ürünleri haline dönüşmüştür. Dolayısıyla her geçen gün bu kültürel özelliklere turistlerin ilgisi artmaktadır (Çetin, 2010).

Kültürel mirasın korunması ve değerlerin gelecek nesillere aktarılması birçok turizm paydaşını ilgilendirmektedir. Ancak bunların başında turistler ve yerel halk gelmektedir (İşçi, Güzel ve Ataberk, 2018). Destinasyonda turizmin ilk evresinde yerel halk için ekonomik faydalar önem arz etmektedir. Ancak süreç ilerledikçe yanlış planlamalar neticesinde yaşanan olumsuzluklar ile yerel halkın olumsuz tutum sergilemesi kaçınılmaz olmaktadır. Özellikle sosyo-kültürel ve çevresel anlamda olumsuzluklar olumsuz tutumların başlıca nedenleri arasında yer almaktadır (Okuyucu ve Somuncu, 2012: 38). Turizm ile ilgili planlamalara yerel halkın dâhil edilmesiyle ekonomik faydalar elde edilmekle kalmamakta, bununla birlikte olumsuz sosyal ve çevresel etkiler en az seviyeye düşmektedir (Kervankıran, 2014). Özellikle kültürel miras, gelenek ve görenekler ile birçok farklı değerlerin nesilden nesle aktarılmasında yerel halk hayati öneme sahiptir. Bu yüzden yerel halkın kendine has kültürel varlıklarından gurur duyması, kaynakların korunarak geliştirilmesi için turizme katılım sağlaması ve fikirlerinin alınması önemlidir (Uslu ve Kiper, 2006).

Yerel halkın turizme destek vermesi turizm destinasyonlarının başarılı olmasında katkı sağladığı ve destinasyonun sürdürülebilirliğinde belirleyici rol oynadığı araştırmacılar tarafından belirtilmektedir (Gürsoy ve Rutherford, 2004; Ward ve Berno, 2011). Hatta herhangi bir turizm destinasyonunun sürdürülebilirliği için temel koşulun yerel halk olduğu savunulmaktadır (Ribeiro vd., 2017). Bu bağlamda bölge sakinlerinin turizme desteğinin ortaya çıkarılması adına birçok çalışma yürütülmüştür. Bu konudaki çalışmaların birçoğu yerel halkın turizme bakış açılarını belirlemek olmuştur. Yani turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel olmak üzere olumlu ya da olumsuz bakış açıları belirlenmiştir (Akova, 2006; Cañizares vd., 2014; Karakaş ve Şengün, 2017; Aykaç ve Tekeli, 2021; Linderová vd., 2021; Çavuşoğlu ve Güler, 2022; Blackie vd., 2023). Destinasyonlar özelinde yerel halkın turizme ve turistlere karşı tutumları daha önce birçok çalışmada incelenmiş olsa da (Davis, 1988; Dal ve Baysan, 2007; Ambroz, 2008; Muresan, 2016; Ayazlar, 2017; Filiz ve Yılmaz, 2017; Karakaş ve Şengün, 2017; Martín vd., 2018; Buzlukçu ve Avcıkurt, 2021; Linderová vd., 2021; Aykaç ve Tekeli, 2021; Shen vd., 2022) korunan alanlar ve dünya miras listesinde yer alan destinasyonlarda yaşayan yerel halkın turizme ya da turistlere yönelik tutumlarının incelenmesi söz konusu destinasyonların geleceğine yönelik kararların verilebilmesi adına önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada Cumalıkızık'ta yaşayan yerel halkın turistlere karşı tutumlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Şehir yerleşimine yakın bir noktada yer alan Cumalıkızık (Bursa) sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel miras özellikleri ile son yıllarda ziyaretçilerin ilgisini çeken popüler bir turistik çekim merkezi haline dönüşmüştür (Batman vd., 2017). Cumalıkızık 2000 yılında UNESCO Dünya Mirası geçici listesine girmiştir. 2014 yılında ise Bursa ili ile birlikte Dünya Mirası olarak tescillenmiştir (UNESCO, 2023). Bu çerçevede küçük yerleşim yerlerinde turizm faaliyetlerinin gelişmesiyle oluşabilecek rahatsızlıklar göz önünde bulundurulduğunda araştırmaların gerçekleştirilmesi elzem hale gelmektedir. Dolayısıyla kırsal bölgelerde turizmden doğrudan etkilenen bir paydaş olan bölge sakinlerinin görüşlerinin alınması farklı bakış açılarının ortaya çıkarılmasını sağlayabilir. Bununla birlikte turizm planlamasında verilecek kararlarda yol gösterici olabilir. Bu yüzden bu çalışmada yerel halkın turistlere yönelik tutumları araştırılmıştır.

Literatür taraması

Dünya miras listesi

UNESCO 17 Ekim-21 Kasım 1972 tarihlerinde Paris'te gerçekleştirilen toplantıda “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme” imzalayarak insanlığın ortak mirası olan kültürel ve doğal varlıkları dünyaya tanıtmaya çalışmalarını başlatmıştır. Bu sözleşme ile doğal kültürel varlıkları

tanıtma, evrensel miras değerlerine sahip çıkma bilinci oluşturma ve bozulan ya da yok olan değerlerin yaşatılması amaçlanmıştır. Uluslararası önemi olan ve bu sebeple korunması gereken anıtlara, sit alanlarına ve doğal oluşumlara UNESCO tarafından “Dünya Mirası” statüsü verilmektedir. 1972’de belirtilen sözleşmeyi kabul eden üye ülkelerin başvuru yapmasıyla Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) ve Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN) üyeleri tarafından başvuruların değerlendirilmektedir. Gerekli şartlar yerine getirildiğinde olumlu sonuçlanması durumunda “Dünya Mirası” statüsü elde edilmektedir (Akyol vd., 2019; Eraslan, 2020; Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2023).

2023 yılı itibariye UNESCO Dünya Miras Listesi’nde kayıtlı 1199 doğal ve kültürel varlık olduğu bilinmektedir. Bu varlıkların 933’ü kültürel, 227’si doğal ve 39 tanesi ise doğal ve kültürel olmak üzere karma varlıktır (UNESCO, 2023). Her yıl gerçekleştirilen toplantı neticesinde bu sayı artmaktadır. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen çalışmalar neticesinde Türkiye 1983 yılından bugüne kadar UNESCO Dünya Miras Listesi’nde 21 adet doğal, kültürel ve karma varlık ile yer almaktadır. Bu varlıklar şöyledir (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2023): İstanbul’un Tarihi Alanları, Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas), Hattuşa-Hitit Başkenti (Çorum), Nemrut Dağı (Adıyaman), Xanthos-Letoon (Antalya-Muğla), Safranbolu Şehri (Karabük), Troya Arkeolojik Alanı (Çanakkale), Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne), Çatalhöyük Neolitik Alanı (Konya), Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (İzmir), Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu (Bursa), Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı (Diyarbakır), Efes (İzmir), Ani Arkeolojik Alanı (Kars), Afrodisias (Aydın), Göbeklitepe (Şanlıurfa), Arslantepe Höyüğü (Malatya), Gordion (Ankara) ve Anadolu’nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Hipostil Camileri kültürel varlık olarak yer almaktadır. Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (Nevşehir) ile Pamukkale-Hierapolis (Denizli) ise hem doğal hem de kültürel yani karma olarak Dünya Miras Listesi’nde yer almaktadır.

Cumalıkızık Köyü, Dünya Miras Komitesinin 38. dönem toplantısında 2014 yılında Dünya Miras Listesi’ne kültürel kategoride alınmış olup yaşadığı dönemin izlerini günümüze taşıyan, tarihi dokusunu koruyan, gelenek ve göreneklere yaşam biçimleriyle günümüze aktaran bir destinasyondur (Pekerşen vd., 2019: 355). Cumalıkızık, Osmanlı’nın ilk dönemlerin bir vakıf köyü olarak kurulmuştur. Osmanlı’nın erken dönem mimarisini günümüze kadar ulaştırmayı başaran nadir yerlerden bir tanesidir. Bu durum Cumalıkızık’ın Osmanlı döneminde bir vakıf köyü olmasıyla bağdaştırılmaktadır. Özellikle 2014 yılında UNESCO Dünya Miras Listesine alınmasından sonra bölge yerli veya yabancı birçok turistin ilgisini çeker hale gelmiştir ve gün geçtikçe ziyaretçi sayısı artmaktadır. Filmlerin çekildiği ve Etnografya Müzesi’nin yer aldığı bölgede küçük çaplı pansiyonların, butik otellerin, restoran ve kahvaltı mekanlarının bulunduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla gününbirlik ziyaretlerin gerçekleştiği söylenebilir (Taş ve Taş, 2009).

Yerel halkın turizme/turiste karşı tutumu

Turizm destinasyonlarında turizmin gelişmeye başlamasıyla birlikte destinasyonda yer alan bir paydaş olarak yerel halkın davranışlarında değişkenlikler meydana gelmektedir. Bu durum birçok farklı modeller ile açıklanabilmektedir. Ancak bu modellerin en başında Doxey’in Rahatsızlık Modeli yer almaktadır. Bu modelde turizme yönelik tutum dört evreden (coşku, ilgisizlik, rahatsızlık ve düşmanlık) oluşmaktadır (Pavlic ve Portolan, 2015). Evrelere yönelik bazı özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Doxey’in rahatsızlık modeli

Rahatsızlık Aşaması	Özellikler
Coşku	Turist sayısı azdır. Yerel halk turistleri iyi bir şekilde ağırlar. Yerel halk turizmin gelişmesinden heyecan duyar. Eksik geliştirme planı vardır. Yerel halk için yeni fırsatlar bulunmaktadır.
İlgisizlik	Turist sayısı artmaktadır. Turistler ve bölge sakinleri arasındaki ilişki resmileşmektedir. Turistler yerel halk için önemsizleşmektedir. Destinasyon için sadece turizmden kâr elde etme algısı vardır.
Rahatsızlık	Turist sayısı çok fazladır. Tesisleri genişletmeden turist sayısını karşılamak imkânsızdır.

	Sektör doyum noktasına yaklaşmıştır. Turist odaklı hizmetler halâ devam etmektedir. Suç olayları ortaya çıkabilmektedir.
Düşmanlık	Turist sayısı aşırı derecededir (aşırı turizm) Turist düşmanlığı ortaya çıkmaktadır. Destinasyonda turizmin olumsuz etkileri algılanmaktadır. Turistler her türlü kötülüğün habercisi olarak görülmektedir. Destinasyon özgünlüğü kaybolmaya başlar.

Kaynak: Pavlic ve Portolan, 2015; Szromek vd., 2020

İlk aşamada turist sayısı azdır ve yerel halk turizmi memnuniyetle karşılanmaktadır. Yeni gelişen turizm bölgesini ziyaret eden turistler sağladığı ekonomik gelir sayesinde bölge sakinlerinin turizme/turistlere olumlu bakmasına yol açmaktadır. Bu aşama “çoşku” olarak adlandırılmaktadır. İkinci aşama olan ilgisizlikte turistler artmaktadır. Bu nedenle yerel halk ile turistler arasındaki ilişki resmileşmektedir. Bu aşamada turizm işletmeleri çoğalmaktadır. Ancak destinasyonda turizme yönelik eleştirilerin başladığını söylemek mümkündür. Böylece ilk aşamadaki coşku ortadan kalkarken ilgisizlik ortaya çıkmaktadır. Rahatsızlık aşamasında destinasyona gelen turistlerin artmasıyla birlikte kaynaklara yönelik rekabet de artmaktadır. Bu aşamada taşıma kapasitesi aşılmış durumdadır ve arz talebi karşılayamaz hale dönüşmüştür (Pavlic ve Portolan, 2015). Bu bağlamda bölge sakinleri destinasyondaki turizm konusunda endişe duymaya başlamaktadır. Son aşama olan düşmanlık evresinde ise ev sahibi toplumda meydana gelen her şeyin sorumlusu turistler olarak görülmektedir. İlk aşamalarda ekonomik kaygılar ön plana çıkarken son aşamada sosyal ve çevresel açıdan gerçekleşen değişiklikler rahatsız edici olabilmektedir. Yerel toplumun turizm ve turist bakımından doyunluk noktasında olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla turistlere karşı düşmanca tavırlar sergilenebilmektedir (Roney, 2018; Szromek vd., 2020; Linderová vd., 2021).

Genel anlamda değerlendirildiğinde turizm bir bölgenin gelişimi için önemlidir. Bununla birlikte turizm faaliyetleri ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel anlamda destinasyonlar üzerinde etkilidir. Bu etkiler olumlu şekilde olabilirken olumsuz şekilde de etkisi bulunabilmektedir. Olumlu ya da olumsuz etkileri öğrenebilmenin en iyi yolu turizmde paydaş olan kesimlerin görüşlerinin alınmasıyla sağlanabilmektedir. Dolayısıyla bölge sakinlerinin görüşlerinin alınması destinasyonun Doxey’in Rahatsızlık Modeli’ne göre hangi aşamada olduğuna dair fikir verebilir.

Yöntem

Bu çalışmanın amacı Cumalıkızık’ta yaşayan yerel halkın turiste karşı tutumunun belirlenmesidir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan fenomenoloji deseninden faydalanılmıştır. Fenomenoloji deseninde araştırmanın temel odağı, belirli bir olgudur. Felsefe ve psikolojiye dayanan fenomenoloji deseni ile araştırmacı, bir olgu hakkında kişilerin yaşadıkları ortak deneyimleri çözümlemeye çalışır. Az sayıda kişinin deneyimlerinin incelenmesiyle elde edilen veriler sayesinde, araştırmacı amaçladığı öze ulaşmış olur (Creswell, 2013). Bu çalışmada fenomen turizmin Cumalıkızık köyü üzerindeki etkileri olup, bu fenomeni deneyimleyen kişiler ise yerel halktır.

Çalışmada veri toplama tekniği olarak görüşme tekniği kullanılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formundan faydalanılmıştır. Öncelikle ilgili alan yazın taraması doğrultusunda taslak sorular oluşturulmuş ve turizm alanında üç akademisyenin görüşlerine başvurulmuştur. Uzman görüşleri neticesinde gerekli düzeltmeler yapılmış ve iki bölümden oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır. İlk bölümde katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin sorular yer alırken, ikinci bölümde 12 açık uçlu soru yer almaktadır. Görüşme formunda yer alan sorular şu şekildedir:

- Yerel halk turizm etkinliklerinden gelir elde etmekte midir?
- Turistin ilgisini daha çok ne çekiyor? Örneğin yöresel ürünlerinize rağbet var mı?
- Turistler köyün gelişmesine katkıda bulunmakta mıdır?
- Turizm faaliyetleri çevre kirliliğine neden olur mu?
- Turistler yerel kültürün (köy kültürü) bozulmasında veya kültür alışverişini arttırmada etkili midir?
- Mal ve hizmetlerin fiyatları turistlerin gelişinden dolayı artış gösterdi mi?
- Yerel halkın evlerinin bir bölümünü açarak turistleri ağırlamaya yönelik görüşleriniz nelerdir?
- Cumalıkızık köyüne hangi (yerli veya yabancı) turist gelmelidir. Neden?

- Turistin gelmesiyle birlikte köyünüzde neler değişmiştir?
- Turistlerin gelmesiyle köyünüzde trafik, kaza, park sonu gibi konularda artış oldu mu?
- Sizin açınızdan turistlerle iletişim kurmak ve sohbet etmek kolay mıdır?
- Turistlerin köyünüze ilgisinin artması ile ulaşım imkânları nasıl değişiklik göstermiştir?

Çalışmada amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, sınırlı kaynakların en verimli şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla bilgi açısından zengin vakaların seçilmesi için nitel araştırmalarda sıkça kullanılan bir tekniktir. Bu yöntem, araştırma konusu hakkında bilgi sahibi ve deneyimli bireylerin veya grupların tanımlanmasını ve seçilmesini gerektirmektedir. Amaçlı örneklemede araştırma, çalışma grubundan yeni ve farklı veri elde edilemediği ana kadar sürdürülür ve bu noktada doygunluğa ulaşılmış kabul edilir (Yağar ve Dökme, 2018). Veri doygunluğu, görüşmelerden ve/veya gözlemlerden yeni bir bilgi elde edilmediğinde ortaya çıkmaktadır (Gill, 2020). Bu kapsamda Cumalıkızık köyünde yaşayan 12 kişi ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Verilerin tekrar edilmesi ve toplanan verilerin niteliksel olarak kaliteli olması ilkesi (Kozak, 2017) göz önünde bulundurularak bu sayının yeterli olduğu düşünülmüştür. Görüşme yapılan kişilerin uzun yıllardır Cumalıkızık köyünde yaşıyor olması ya da turizm faaliyetleri ile ilgili olmasına dikkat edilmiştir.

Görüşmeler için Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu tarafından 12.02.2024 tarih ve 2024/46 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Sonrasında 30.02.2024-20.03.2024 tarihleri arasında yüz yüze gerçekleştirilmiş ve katılımcıların izni doğrultusunda ses kayıtları alınmıştır. Ses kayıtları daha sonra içerik analizi için yazıya geçirilmiş ve her bir araştırmacı tarafından kontrol edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, belgelerin, mülakat dökümlerinin veya kayıtlarının özelliklerini belirleme ve karşılaştırma amacı taşıyan bir tekniktir. Bu analiz yöntemi, katılımcıların görüşlerinin içeriklerini sistematik bir şekilde tanımlamayı amaçlamaktadır. Araştırmacı, içerik analizi ile toplanan verilere aşına olur ve verilerin ileri analizler için kullanılmasını kolaylaştırmaktadır (Altunışık vd., 2012). İçerik analizinin aşamaları; verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklindedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu kapsamda elde edilen veriler “yerel halk açısından turizmin algılanan etkileri” ve “yerel halkın turistlerle ilgili görüşleri ve iletişim şekilleri” olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler altında yöneltilen sorulara göre temalar oluşturulmuş ve katılımcıların yanıtlarına göre kodlar oluşturulmuştur. Kodların sıklıkları verilmiş ve en sık tekrar eden kelimeler için kelime bulutu oluşturulmuştur.

Bulgular ve tartışma

Çalışmanın bu kısmında katılımcıların sosyo-demografik bilgilerine, elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. İçerik analizi sonucu veriler iki kategoride incelenmiştir. Bu kategoriler yerel halk açısından turizmin algılanan etkileri ve yerel halkın turistlerle ilgili görüşleri ve iletişim şekilleridir. Bu kategoriler altında temalara ve kodlara yer verilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Meslek	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Doğum Yeri	Cumalıkızık'ta ikamet süresi
K1	Erkek	78	Çiftçi	İlköğretim	Evli	Cumalıkızık	78
K2	Kadın	37	Esnaf	İlköğretim	Evli	Cumalıkızık	37
K3	Erkek	49	Çiftçi	İlköğretim	Evli	Cumalıkızık	49
K4	Kadın	41	Esnaf	Ortaöğretim	Evli	Bursa/Yenişehir	3
K5	Erkek	28	Esnaf	Ortaöğretim	Bekâr	Muş	3
K6	Kadın	71	Emekli	İlköğretim	Evli	Cumalıkızık	71
K7	Kadın	48	Esnaf	İlköğretim	Evli	Artvin	10
K8	Erkek	71	Çiftçi	İlköğretim	Evli	Cumalıkızık	71
K9	Kadın	32	Memur	Ön lisans	Evli	Bursa/Keles	3
K10	Erkek	41	Esnaf	İlköğretim	Evli	Cumalıkızık	41
K11	Kadın	44	Esnaf	Lisans	Evli	Cumalıkızık	44
K12	Erkek	36	Memur	Ortaöğretim	Evli	İzmir	14

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 2’de yer almaktadır. Bu bilgilere göre katılımcıların 6’sı kadın, 6’sı erkektir. Katılımcıların 3’ü çiftçi, 1’i emekli, 6’sı esnaf ve 2’si memurdur. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında 7’sinin ilköğretim, 3’ünün ortaöğretim, 1’inin ön lisans ve 1’inin ise lisans mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların 11’i evli, 1’i bekârdır. Katılımcıların 7’sinin doğum yeri Cumalıkızık’tır. Katılımcıların 3’ü 3 yıl, 2’si 10 ve üzeri, 7’si de doğduğundan beri Cumalıkızık’ta ikamet ettiğini belirtmiştir.

Tablo 3: Yerel halk açısından turizmin algılanan etkileri

Tema	Kodlar	Sıklık
Turizmin yerel halka ekonomik katkısı	Evet	11
	Hayır	1
Turizmin köyün gelişimine katkısı	Bölgenin tanınırlığı	7
	Yöresel ürünlerin satışı	3
Turizm faaliyetlerinin fiziksel çevre üzerindeki etkisi	Olumsuz	8
	Olumlu	4
Turizmin trafik, kaza, park sorunlarına etkisi	Yaşanıyor	2
	Yaşanmıyor	7
	Nadiren	4
Turizmin ulaşım imkânları üzerindeki etkisi	Olumlu	10
	Kısmen	1
Turizmin mal ve hizmetlerin fiyatlarına etkisi	Fiyatlar arttı	4
	Fiyatlar düştü	2
	Değişim halkı etkilemedi	2
	Artış turist kaynaklı değil	3
Turizmin yerel kültür üzerindeki etkisi	Kültürel etkileşim	7
	Kültürel yozlaşma	5
Turizmle birlikte köyde yaşanan değişimler	Girişimcilik	3
	Sosyalleşme	2
	Ekonomik kazancın artışı	5
	Altyapı ve üst yapı olanakları	3
	Kültürel yozlaşma	5

Tablo 3’te yerel halk açısından turizmin algılanan etkilerine ilişkin temalar ve kodlar verilmiştir. Cumalıkızık’ta gerçekleştirilen turizm etkinliklerinden yerel halkın gelir elde etme durumu sorulduğunda katılımcıların neredeyse tamamı doğrudan veya dolaylı olarak gelir elde ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

“Evet, köylü turizmden çok gelir elde eder. Çoğunlukla kahvaltı yerleri vardır. Onlar çok para kazanır. Biz çiftçiyiz onlar gibi değiliz. Biz de tarladan, bahçeden aldığımız ürünleri esnafa satarız. Onlar da turistlere verir. Böyle gelir elde ediyoruz.” K1

“Gelir elde ediliyor. Ancak bu durumdan hiç memnun değilim. Fiyatlar çok fazla arttı. Esnafın gelir elde etmek uğruna yaptıkları bazı olumsuzluklar var. Her yerde kahvaltı evi, çay bahçesi olmaz. Kültürümüzü bu şekilde koruyamayız. Değerlerimiz yalnızca köyün yeri, taş sokakları ya da taşan evleri değil. İçinde yaşayan halktır. Bunun bilincinde hareket etmemiz lazım.” K3

“Evet, işletme sahiplerinin birçoğu ciddi anlamda gelir elde etmektedir. Ancak bu durum aydan aya değişiklik göstermektedir. Mesela kışın turizmden ziyade başka işlerde çalışmaktadırlar. Yerel halk gözünden bakacak olursak çiftçilerin de gelir elde ettiğini söyleyebilirim.” K10

Turizm faaliyetleri köyün gelişmesine katkıda bulunmakta mıdır? Sorusuna yönelik katılımcıların birçoğu köyün özellikle dizi çekimleri ve UNESCO ile birlikte tanınırlığının arttığını ve böylece turizm

hareketlerinin artış gösterdiğini ifade etmiştir. Turist sayısının artışıyla birlikte yerel halkın da ekonomik ve kültürel açıdan kazanç sağladığı belirtilmiştir.

“Evet, katkıda bulunmaktadır. Ürünlerimizi gelen turistlere pazarlıyoruz. Ekonomik anlamda büyük katkısı oldu.” K2

“UNESCO sayesinde bilinirlik seviyesi çok arttı. Köyün gelişmesine ciddi katkısı olduğunu söyleyebilirim.” K3

“Dizinin çekilmesiyle bilinirlik daha da arttı. İlk başta Bursa'dan turist geliyordu. Şimdilerde çevre illerden ve yolu Bursa'ya düşen birçok kişi ziyaret ediyor. Artık gelişme en üst seviyede. Bundan sonra yapılacak tanıtım köyün gelişmesine ters etki yaratır.” K7

Bazı katılımcılar ise eskiye göre turist harcamalarının azaldığını ve bu durumdan olumsuz etkilendiklerinin belirtmiştir.

“Gelen turist kalitesi her geçen gün düşüyor. Bir esnaf olarak eskiden çok iyi para kazanırdık, şimdilerde dükkânın başını bekliyorum. İnsanlar harcama yapmaya çekiniyor.” K5

“Evet bu noktada turistler köyün gelişimine katkısı bir gerçektir. Onlar olmasaydı şuan ne iş yapardım bilmiyorum. Ama son zamanlarda gelen turist para harcama gelmiyor. Geziyor, fotoğraf çekiyor ve gidiyor.” K12

Turizm faaliyetlerinin çevreye yönelik olumsuz etkileri sorulduğunda bazı katılımcılar turistlerin bu konuda duyarlı olduklarını ifade etseler de katılımcıların birçoğu turistlerin çevre kirliliğine neden olduğunu belirtmiştir. Kimi katılımcılar ise yerli turistlerin yabancı turistlerden daha çok çevre kirliliğine neden olduğunu belirtmişlerdir.

“Yerli turistler pisletiyor. Yapma neden atıyorsun desem benimle tartışacak. Çok fazla tartıştığım oldu. Bazıları özür diliyor, bazıları var ki beni dövecek. Ama sessiz kalırsak köy yaşanmaz hale gelir. Bundan dolayı gelen turistin daha duyarlı olması lazım.” K6

“Gelen turist bizden daha bilinçli. Köyü kirlettiklerini görmedim. Tabi çocuk elinde bir şeyler yiyor, yedikten sonra kabını atacak bir yer bulamıyor, atmak zorunda kalıyor. Ailesi bunu görmüyor. Ne yapalım çocuğu azarlayacak halimiz yok ya. Adı üstünde çocuk. Bazı esnaflar var ki hemen sesini yükseltiyor. Sen büyüklere yap, küçük çocuk anlamıyor belki.” K7

“Yerli turistler yabancı turiste göre daha çevreye duyarlı. İlk başta kendi halkımıza geçmişimizi, çevreye karşı saygımızı öğretmemiz gerekiyor.” K10

Turistlerin gelmesiyle köyünüzde trafik, kaza, park sonu gibi konularda artış oldu mu? Sorusuna yönelik katılımcıların neredeyse tamamı buna ilişkin önlemler alındığı için bir sorun yaşanmadığını belirtmiştir. Katılımcıların bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

“Vakıf yerleri otoparka çevrilmiştir. Bu sayede araçlar köy girişindeki otoparklarda durmaktadır. Köyün içine araçlarla girmek yasaktır. Her ne kadar trafik artsa da bunun önlemi alınmıştır.” K1

“Bu tip sorunlar yaşamadığımızı belirtmek isterim. Kalabalık oluyor. Ancak bunun önlemleri ilk baştan alınmıştır.” K2

“Hafta sonları kalabalık dönemlerde trafik sorunu oluyor. Park sorunu çok nadir olur. Bunun için önlemler alınmıştır.” K4

“Köyde yaşayan hak hafta sonları merkeze gideceği zaman sorunlar yaşamaktadır. Özellikle yaz aylarında kendi araçlarını kullanan yaşlılar için sorunlara neden olmaktadır.” K6

“Otopark olduğundan böyle sorunlar olmuyor. Sadece köylü evlerine giderken özellikle hafta sonları zorluk yaşıyor.” K12

Turistlerin köyünüze ilgisinin artması ile ulaşım imkânları nasıl değişiklik göstermiştir? Sorusuna yönelik katılımcılar genellikle turist artışıyla birlikte ulaşım imkânlarının yeterli düzeye ulaştığını ifade etmişlerdir.

“Önceleri at arabasıyla taşıma yapılıyordu. Sonraları köyden bir kişi otobüsle taşıma yapmaya başladı. Turistin gelmesiyle belediye otobüs sayısını arttırdı.” K1

“Yollarda sorunlar var. Çok dar geçişlerde problemler yaşanabiliyor. Minibüs ve otobüsler sürekli çalışıyor. Bu anlamda ulaşım araçları yeterlidir.” K2

“Turistlerin gelmesiyle ulaşım araçları artmıştır. Bu yüzden yerli turist rahat bir şekilde köyümüzü ziyaret edebilmektedir. Ayrıca turistlerin gelmesiyle yol çalışmalarına özen gösterilmiştir.” K3

“Kazanç sağlamak için belirli bölgelerde çalışmalar başlatılmıştır. Minibüs ve otobüslerin sadece Cumalıkızık için çalışması gerekir. Başka mahallere araçlar giriyor, turistler bu durumdan şikâyetçi oluyor. Zaman kaybediyorlar.” K4

Mal ve hizmetlerin fiyatları turistlerin gelişinden dolayı artış gösterdi mi? Sorusuna yönelik katılımcıların çoğu turistlerden kaynaklı fiyatlarda bir artış olmadığını, fiyatlarda bir değişim olsa da yerel halkın bundan çok etkilenmediği ya da artışların turist kaynaklı olmadığını ifade etmiştir.

“Ekonomik olarak hem çiftçiye hem de esnafa faydası olmuştur. Genellikle alışverişlerimizi şehir merkezinden yaptığımızdan dolayı çok etkilenmedik.” K1

“Fiyatlarda değişim olmuştur. Ancak bu değişim köylüyü etkileyecek cinstedir.” K2

“Önceden daha fazla turist gelirdi ve fiyatlar çok yüksekti. Bundan dolayı zorlandığımız zamanlarımız oldu. Son zamanlarda gelen turistin alışveriş yaptığı çok nadirdir. Hal böyle olunca fiyatlarda düşmeye başlamıştır.” K4

Mal ve hizmetlerin fiyatlarının turistlerin gelmesiyle artış gösterdiğini düşünen katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Turistlerin gelmesiyle artışlar yaşanmıştır. Köyde yaşamak emekli birine bile zor gelmeye başlamıştır. Ülke boyunca yaşanan ekonomik dengenin çok etkilediğini düşünüyorum.” K6

“Evet, artış göstermiştir. Köyün turistik açıdan değer kazanmasıyla, köy halkı daha çok kazanmak istemiştir. Hal böyleyken fiyatlar arttı ve hem biz hem de turistler bundan etkilendi.” K9

Turistler yerel kültürün (köy kültürü) bozulmasında veya kültür alışverişini arttırmada etkili midir? sorusuna yönelik bazı katılımcılar kültürlerinin olumsuz yönde etkilenmediğini, kültürlerinin zenginleştiğini ifade ederken, bazıları ise özellikle genç kesimin turistlerden olumsuz yönde etkilendiklerini ifade etmiştir. Bu ifadeler kültürel etkileşim ve kültürel yozlaşma başlıkları altında kodlanmıştır. Kültürel etkileşim yaşandığını düşünen katılımcıların bazılarının ifadesi şu şekildedir:

“Köyün kültüründe bir bozulma olmamıştır. Turistten önceki dönem neyse aynı şekilde devam etmektedir. Kültür alışverişi olduğu düşüncesindeyim.” K1

“Genellikle bozulmamıştır. Gelen turistin bize kazanımları çok fazladır. Kültürümüzü zenginleştirir. Onlardan görmediklerimizi öğreniriz. Bu aslında güzel bir şey. Dost kalmak, onların kültürünü öğrenmek benim hoşuma gidiyor. Tabi bunu bursa da yaşayan turistler için söylemiyorum. Onların kültürü ile bizim kültür aynıdır. Aynı yerde yaşıyoruz ne de olsa. Yabancı turistler için söylüyorum ben.” K5

“Kültürümüzde bozulma olmamıştır. Bizim kültürümüz Orta Asya'dan gelir. O kadar zengin bir kültürümüz var ki ancak gelen kişilerin kültürünü zenginleştiririz.” K10

Turistlerin yerel halkın kültürünü olumsuz yönde etkilediğini düşünen katılımcılardan K3 ve K4'ün ifadeleri ise şu şekildedir:

“Dizi ile başlayan turistik olaylar kültürümüzü bozdu. Gençler şehir merkezlerine gitti. Kültürümüz zenginleşmedi bilakis geriledi. Gelen turistten çok etkileniyoruz.” K3

“Ben bir çiftçi olarak kendi kültürümü korumaya gayret ediyorum. Keşke herkes benim gibi olsa. Çocuklar bundan çok etkileniyor. Onlar gibi giyinmek istiyorlar, onlar gibi konuşmak istiyorlar. Bazen işin ucunu kaçırıp karşı bile çıkıyorlar. Bu anlamda çok şikâyetim var. Ama kültürü zenginleştiriyor mu evet olabilir. Ama aldığı ile kıyaslandığında terazi nerede ona bakmak lazım.” K4

Turistin gelmesiyle birlikte köyde neler değiştiği ile ilgili katılımcılar genel olarak tarım ve hayvancılıkla uğraşılırken, artık turizmden gelir elde edilmeye başladığını belirtmişlerdir. Bu durum bazı katılımcılara göre olumsuz sonuçlar doğurmuş, bazı katılımcılara göre köy ve köy halkı için olumlu yönde gelişmeler yaşanmasına sebep olmuştur. Yerel halkın turizm aracılığıyla girişimcilğe yöneldiği, daha çok boş vakit bulup sosyalleşebildiği, ekonomik açıdan kazanç sağladığı, köydeki altyapı ve üstyapı düzenlemelerinin yapıldığı ifade edilmiştir.

“Öncelikle girişimcilik ruhumuzu etkiledi. Önceleri yalnızca tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan köy halkı şimdilerde turizmde gelir elde etmeye başladı. Esnaflığın ne olduğunu, insanlarla iletişimin nasıl olması gerektiğini bize öğretti.” K5

“Köy halkı daha çok esnaflığa yönelmiştir. Çiftçilik ve hayvancılık turizm sektörünün gerisinde kalmıştır. Ben bile önceden çiftçilikle uğraşırken şimdilerden esnaflık yapmaktayım. Daha fazla gelir elde ediyorum, daha çok sosyalleşiyorum. Daha çok boş vaktimin kaldığını düşünüyorum. Burada önemli olan gelen turistten ne aldığın. Bir kısım değişiklikler oldu ancak bu değişikliklerin büyük bir çoğunluğu olumlu şeylerdir. Köy halkı olarak turizmin köyümüzü geliştirdiğini düşünüyorum.” K7

“Öncelikli olarak köyümüzdeki yaşam kalitesi artmıştır. Köy halkı olarak turizmden ekonomik anlamda ciddi katkılar elde ettiğimizi düşünüyorum. Kullandığımız aletler bile değişti. Öncelerden ana baba usulü teçhizatlar kullanırken şimdilerde teknolojiden faydalanmaya başladık. Bu yalnızca çiftçilikle ilgili değil. Birçok alanda bizi geliştirmiştir ki teknoloji takip etme imkânını bize öğreten turizm olmuştur.” K12

“Köy evlerine çeki düzen getirilmiştir. Dekorasyona önem verilmiştir. Güzel görünme yani estetik duygusu ön plana çıkmıştır.” K9

Tüm olumlu etkilerin yanı sıra turistin gelmesiyle birlikte kültürel yozlaşmanın yaşandığını ifade eden katılımcılar da bulunmaktadır.

“Öncelikle köy kültürü değişti. Komşuluk ilişkileri bitme noktasına geldi. Çevremizde güvensizlik hakim. İşler değişti, herkes geçimini turizmden sağlamaya başladı. Kısacası turizmden elde edilen gelir, değerlerimizi olumsuz etkiledi.” K3

“Önceden hayvancılık, çiftçilik yapardık. Şimdilerde birçoğumuz esnaf oldu. Geriye dönüp baktığımızda kendi çekirdeğinde yaşamaya çalışan köy milletinin artık farklı davranışlar gösterdiğini, komşuluk ilişkilerinin bitme noktasına geldiğini, birçoğunun yapay davrandığını söyleyebilirim. Kültürümüz değişiyor. Tabi bu değişimi sadece turizme bağlamak yanlış olur. Evlatlarımız yalnızca gelen turistten etkilenecek değişmiyor. Gelişen teknoloji, yaşam şartları insanları buna yönlendiriyor. Olumlu olarak alt yapı değişti, çevre düzeni geldi, evlerimiz tarihi alan içerisinde olduğundan sürekli denetim var. Yerel yönetimler ilgi ve alaka gösteriyor.” K8

Tablo 4: Yerel halkın turistlerle ilgili görüşleri ve iletişim şekilleri

Tema	Kodlar	Sıklık
Cumalıkızık'a gelmesi istenilen turist	Yerli	1
	Yabancı	9
	Fark etmiyor	2
Yerel halkın evlerinin bir bölümünü turistlere açılması hakkındaki görüşler	Olumlu	10
	Olumsuz	2
Turistlerin en çok dikkatini çeken özellikler	Yöresel Ürünler	
	Reçel (Ahududu, Böğürtlen, İncir)	6
	Yöresel peynirle yapılan gözleme	2
	El işi ürünler	6
	Tarhana, erişte	3
Turistlerle iletişim şekli	Köyün mimari yapısı	
	Müzeler, sokaklar	4
	Beden dili iletişimi	3
	Çeviri programlarından yararlanma	4
	Kalıp cümleler	3

Tablo 4'te yerel halkın turistlerle ilgili görüşleri ve iletişimlerine ilişkin tema ve kodlar yer almaktadır. Cumalıkızık köyüne hangi (yerli veya yabancı) turist gelmelidir? Neden? Sorusuna yönelik katılımcıların çoğu güler yüzlü, samimi ve ekonomik açıdan daha kazançlı olacağı için daha çok yabancı turistlerin gelmesini tercih etmektedirler. Buna ilişkin ifadeler şu şekildedir:

“Tercihim yabancı turistten yana olur. Harcama konusunda yerli turiste göre daha iyiler, daha yüksek harcamalar yapıyorlar.” K2

“Yabancı turistin gelmesini daha çok isterim, onlar daha çok anlayışlı oluyor. Orta doğudan gelenler değil de Avrupa'dan gelenler çok farklı.” K3

“Benim için ikisi de aynı, ama gezme görme anlamında neden yabancı gelsin. İlk başta yerli turist kendi gelsin görsün sonra yabancı gelsin.” K4

“Sanki yabancı turist daha bilinçli. Neşeli, güler yüzlüler. Bundan dolayı yabancı turistin gelmesini isterim. Ama Arap turistler çok sıkıntılı, sanki her şey onlarınmış gibi davranabiliyorlar. Tabi bu durum hepsi için geçerli değil.” K6

“Yabancı turist derim. Çevreye verilen tahribat konusunda köylülerden bile iyiler.” K9

Yerel halkın evlerinin bir bölümünü açarak turistleri ağırlamaya yönelik görüşleriniz nelerdir? Sorusuna yönelik katılımcıların neredeyse tamamı olumlu görüşlerini bildirmiştir. Olumlu ve olumsuz görüşlerden bazıları şu şekildedir:

“Evim geniş olsa, giriş-çıkışlar ayrı olsa ben de turistlere yer veririm. Gelir sağlamak isterim.” K3

“Memnun değilim. Gelen turist ne olursa olsun bizim gelenek göreneklerimiz tahrip edebiliyor. Ben kızımın onları örnek almasını istemem.” K4

“Bu duruma olumlu bakan tarafım. Turist sadece para kazandırmıyor, sosyalleşmeye de katkı sağlıyor. Onlar sayesinde görmediğimiz görüyor, bilmediğimizi biliyoruz. Tabi burada ince bir çizgi var. Sen turistten ne almak istiyorsan onu alırsın. Çoğu gelenek göreneklerimize zarar veriyor diyebilir. Ben buna katılmıyorum. Saygılı, sevgili turistin başımın üzerinde yeri var. Ben ticaret yapmıyorum onları bir misafir olarak görüyorum.” K8

Yerel halka turistlerin ilgisini en çok neyin çektiği ve yöresel ürünlerin tercih edilme durumu sorulduğunda; köye özgü yöresel ürünler ve köyün mimari yapısı olduğu ifade edilmiştir. Köye özgü dikkat çeken yöresel ürünlerin arasında reçel, yöreye özgü peynirle yapılan otlu gözleme, yazma gibi el işi ürünler ve ev yapımı tarhana, erişte ürünlerinin bulunduğu belirtilmiştir. Diğer yandan köyün mimari yapısı ile müze ve caminin dikkat çektiği ifade edilmiştir. Bunlara ilişkin katılımcıların bazılarının ifadeleri aşağıda verilmiştir.

“Köyümüze özgü incir, ahududu ve böğürtlen gibi reçel çeşitlerimiz bulunmaktadır. Turistlerin beğendiği ilgisini çektiği ürünlerdir. Hatta ahududu şenliklerimiz oluyor. Burada en iyi ahududu yetiştiricilerine ödüller verilmektedir. Bu tür etkinliklerin köyümüze turist çektiğini, bu sayede yöresel ürünlere ilgilerinin arttığını söyleyebilirim.” K2

“Köyde birçok ürün yapılıyor, bunlar arasında birinci sırada reçellerimiz gelmektedir. Sonra mantı, erişte, köy ekmeği, kiraz, çilek ve ahududu çok popüler. Kestane önceden çok tercih edilirdi. Şimdilerde bir köylü olarak eski kestanelerin tadını aramaktayız. Bu da turistlerin ilgisini azaltmıştır. Bununla birlikte turistlerin Cumalıkızık müzesini ziyaret etmektedir.” K3

“Köy kahvaltısı çok ilgilerini çekmektedir. Bir taraftan gözleme kokusu bir taraftan, taze meyveler turistin satın almasını artırıyor. Bir de kahvaltı dilden dile aktarılmış, Bursa'nın her yerinden kahvaltı yapmaya gelmektedirler. İlk defa gelenlerin dikkatini tabi ki köyün sokakları, evleri, halkın güler yüzü çekmektedir. Sonra müzelerimiz var oraya giderler, görmek isterler. Ürün anlamında reçellerimiz meşhurdur. El işi ürünlerimiz vardır. Bunlar da gelenlerin dikkatini çekmektedir.” K10

Bazı katılımcılar yöresel yemekler dışında köyün mimari yapısının da turistler açısından çok dikkat çektiğini belirtmiştir.

“Turistlerin en fazla dikkatini çeken nokta sokaklar, evler ve sergi alanlarıdır. Müzelere de çoğunlukla ilgi göstermektedirler. Köyün nüfusu hafta sonları çok fazla olmaktadır. Ayrıca Bursa'dan kahvaltı

yapmaya gelenler aşırı yoğunluk oluşturuyor. En dikkat çekici nokta kahvaltılarda çeşit çok olmasına rağmen birçok yerde ürünler hazır, marketlerden alıp müşteriye veriyorlar. Bu bana göre çok yanlış. Ancak bazı işletmeler ürünlerinin hepsini kendi hazırlıyor. Köyün kendine has reçel, el işlemesi gibi ürünleri de bulunmaktadır.” K9

Turistlerle iletişim kurma ve sohbet edebilme sorusuna yönelik katılımcılar genellikle teknolojik uygulamalardan faydalandıklarını, bazı kalıp cümleleri ezberlediklerini veya beden dili ile anlaştıklarını ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar yabancı dilde işleri gereği belirli kalıp cümleleri ezberlediğini ve bu şekilde anlaştığını belirtmişlerdir. Ancak yine de yabancı dil bilmemelerini bir sorun olarak gördükleri ifade edilebilir.

“Rehber öğrencilerinin gelmesi hem öğrencilerin gelişimini hem de esnaf olan bizler için yararlı olacaktır. Yabancı turistlerle iletişimimiz çok zayıf, ne dediklerini anlamıyoruz, vücut dili ile iletişim sağlıyoruz.” K2

“Teknoloji çok önemli bir kavram. Bir insanın dilini bilmesen bile iletişim kurabileceğin uygulamalar mevcut. Türk misafirler konusunda bir problemin olmadığı söyleyebilirim. Ancak yabancılar konusunda esnaflarımızın iletişimlerini geliştirmelerini o dili bilmeseler dahi çözüm bulabilecekleri uygulamalara yönelmelerini beklerim.” K3

“Turistlerin gelmesiyle temel bazı kelimeler öğrendim. Hiç yoktan memnun olup olmadıklarını anlayabiliyorum. Bu da beni memnun ediyor. Esnaflık yapan arkadaşların da iletişim kurmada zorlandıklarını görüyorum. Bunun için neler yapılabilir. Araştırılması lazım. Orta yaşı geçmiş esnaflarımız çoğunlukta, köy halkı da aynı şekilde. Artık dil öğrenebilmemiz çok zor. Çocuklarımız telefonda bir şeyler yapıp anlaşabiliyor. Bunun gibi eğitimler verilse, esnaf da öğrense güzel olur.” K6

“Yerli turistle ilgili çok iyi ilişkilerim var. Yabancı turistler içinde iletişim becerilerimi geliştiriyorum. Dil öğreniyorum. Yavaş yavaş onlarla da etkili iletişim kuracağım.” K7

“Gayet güzel iletişimler sağlıyorum, yabancı turistler konusunda da işim gereği cümleler ezberledim bana çok faydası oluyor. Anlaşamadığımız noktada çeviri programı var onu kullanıyorum.” K12

Şekil 1: Kelime bulutu

Şekil 1’de çalışmada elde edilen verilerden oluşturulan kelime bulutu yer almaktadır. En çok tekrar eden kelimelerin turist, yabancı, köy, ürünler, yöresel, esnaf, halkı, çevre, iletişim, trafik, ulaşım fiyatlar, ekonomik olduğu görülmektedir.

Sonuç ve öneriler

Bu çalışmada Cumalıkızık’ta yaşayan yerel halkın turistlere karşı tutumlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre genel olarak yerel halkın turizm faaliyetlerinden

memnun olduğu görülmektedir. Özellikle turizmin yerel halk için önemli bir gelir kaynağı olduğu anlaşılmaktadır. Ancak gelir elde ettiği halde turistlerden memnun olmayan birkaç katılımcı bulunmaktadır. Bu katılımcılar gelecekte turistlerin çok fazla gelmesi sebebiyle kültürlerinin bozulabileceği düşüncesindedir. Katılımcıların büyük bir kısmı turizmle birlikte köylerinin bilinirliğinin arttığını ve yöresel ürünlerini pazarlayabildiklerini belirtmişlerdir. Böylelikle ekonomik açıdan turizmin köy halkına büyük bir katkı sağladığı anlaşılmaktadır.

Turizm faaliyetlerinin yoğunlaşması, özellikle yüksek sezonlarda, çevresel olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Turizmin çevresel etkileri oldukça önemlidir ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerin en aza indirilmesi gerekmektedir. Katılımcılar tarafından, turistlerin çevreye zarar verip vermediği konusunda çoğunlukla olumsuz görüşler dile getirilmiştir. Dolayısıyla Cumalıkızık köyünü ziyaret eden turistlerin çevreye karşı duyarlı olmadıkları anlaşılmaktadır. Turizmin sürdürülebilir olması için çevresel etkilerin kontrol altında tutulması, yerel halkın katılımıyla planlama süreçlerinin yürütülmesi ve doğal kaynakların korunması büyük önem taşımaktadır. Diğer yandan artan turist sayısı ile birlikte yalnız çevre kirliliği değil, özellikle dar ve küçük köy yollarında, trafik yoğunluğuna ve buna bağlı olarak kaza, park sorunları ortaya çıkabilmektedir. Ancak katılımcıların çoğunun görüşlerine göre bu konuda köyde söz konusu sorunlar yaşanmamaktadır. Sadece birkaç katılımcı nadiren yaşadığını belirtmiştir. Nadiren de olsa yaşanan bu sorunların dikkate alınması gerekmektedir.

Turizmin köyün ulaşım imkânları üzerinde neredeyse tüm katılımcılar olumlu bir etkisi olduğu görüşündedir. Bununla birlikte, bazı katılımcılar yollarda yaşanan dar geçişler ve sorunların olduğunu ifade etmektedir. Ancak çoğunluk, turistlerin gelmesiyle ulaşım araçlarının arttığını ve yerli turistlerin köyü rahat bir şekilde ziyaret edebildiğini belirtmiştir. Turistlerin artmasıyla birlikte yol çalışmalarına da özen gösterildiği ve bu durumun köye kazanç sağladığı ifade edilmektedir. Turistlerin gelişiyiyle mal ve hizmet fiyatlarında yaşanan değişikliklere ilişkin bazı katılımcılar, turistlerin varlığının ekonomik açıdan çiftçiye ve esnafa fayda sağladığını ve bu değişimin yerel halkı çok fazla etkilemediğini ifade etmişlerdir. Ancak turistlerin gelmesiyle fiyatlarda artış olduğunu düşünen diğer bir grup katılımcı da bulunmaktadır. Bu katılımcılar, köyün turistik değer kazanmasıyla birlikte yerel halk daha fazla kazanç sağlamak istediği için fiyatların arttığını ve bu durumun hem yerel halkı hem de turistleri etkilediğini belirtmişlerdir.

Turistlerin yerel halkın kültürünü etkilemesi hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı katılımcılar, turistlerin köyün kültüründe bir bozulmaya yol açmadığını ve kültür alışverişi olduğunu düşünmektedirler. Bu kişilere göre, turistlerle olan etkileşimler kültürlerini zenginleştirmekte ve yeni şeyler öğrenmelerini sağlamaktadır. Ancak, kültürel yozlaşma olduğunu düşünen diğer katılımcılar ise turizmin yerel kültürü olumsuz etkilediğini ifade etmektedirler. Bu kişilere göre, turizmle birlikte gelen etkileşimler gençleri şehir merkezlerine çekmekte ve yerel kültürün gerilemesine neden olmaktadır. Ayrıca, bazı katılımcılar çocuklarının turistlerin kültürüne özenerek kendi kültürlerini terk etmeye çalıştığını ve bu durumdan şikâyetçi olduklarını belirtmişlerdir. Turistlerin köye gelişiyiyle birlikte yaşanan değişimler hakkında katılımcıların farklı görüşleri bulunmaktadır. Bazı katılımcılar turizmin köye olumlu etkiler sağladığını belirtmişlerdir. Turizm sayesinde köy halkının esnaflığa yöneldiği ve ekonomik kazanç elde etmeye başladığı ifade edilmiştir. Sosyalleşme açısından, turizmin köy halkına daha fazla boş vakit sağladığı ve sosyal etkileşimi artırdığı ifade edilmiştir. Ekonomik kazançların artması, köy halkının yaşam kalitesinin yükselmesine ve teknolojik gelişmelere olanak sağlamıştır. Altyapı ve üst yapı düzenlemeleri, turizmin etkisiyle köy evlerinin dekorasyonunda ve görünümünde iyileşme sağlamıştır. Ancak bazı katılımcılar turizmin köyde kültürel yozlaşmaya neden olduğunu, komşuluk ilişkilerinin zayıflaması ve güvensizlik hissini artırması gibi olumsuz etkiler yarattığını düşünmektedir. Köy kültürünün değişmesi, yerel değerlerin de zedelenmesine neden olabilmektedir. Sonuç olarak yerel halkın turizm gelişimine yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu görülmektedir. Bu sonuç ilgili alan yazında diğer çalışmaların sonuçları ile benzer niteliktedir. Eren ve Aypek'in (2012) çalışmasına göre Cumalıkızık köyünde yerel halk turizmin gelişimine yönelik olumlu bir tutum sergilemektedir. Çalışma, yerel halkın turizmin kültürlerini korumaya ve geliştirmeye katkı sağlayan bir faktör olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Ayrıca, Cumalıkızık Köyü'nde turizmin gelişiminin, turistik işletmelerin ve turistlerin çevreye zarar vermediği algısının hakim olduğu belirtilmektedir. Okuyucu ve Somuncu (2012) Osmaneli'de yaptıkları çalışmada yerel halkın turizmin gelişimine olumlu baktığını ve turizm sektörüyle bütünleşmeye istekli oldukları görülmüştür. Benzer

şekilde, Varnacı Uzun ve Somuncu (2011) Ihlara Vadisi'nde bulunan belde ve köylerdeki yerel halk üzerinde yaptıkları araştırmada, yerel halkın turizmin gelişimine olumlu yaklaştığını ve turizme katılmaya istekli olduklarını ortaya koymuşlardır. Alaeddinoğlu (2008) Sivas'ta gerçekleştirdiği çalışmasına göre yerel halkın turiste ve turizme sıcak baktığı ve geliştirilecek turizm yaklaşımlarına destek olacağı şeklindedir.

Turizmin gelişme evreleri dikkate alındığında Cumalıkızık köyünün turizmin gelişme evrelerine göre başlangıç aşamasında olduğu söylenebilir. Bazı katılımcılar turizmin gelişiminden rahatsız olsa da katılımcıların çoğu turizmin gelişiminden memnundur ve olumlu bir tutum içerisindedir. Daha önceki yıllarda Cumalıkızık'ta yürütülen çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Akova (2006) çalışmasında 2001 ve 2003 olmak üzere farklı yıllarda Cumalıkızık'ta yerel halkın turizmin etkilerine ilişkin algılama ve tutumlarını belirlemeye yöneliktir. Çalışma Cumalıkızık yöresinin turizmin gelişme evrelerine göre başlangıç aşamasında olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışma sonucunda algılanan etkilerin genellikle olumlu olduğunu görülmektedir. Özellikle turizmin yoğunlaştığı ikinci dönemde, ekonomik faydaların artmasıyla birlikte turizme ilişkin olumlu algılamaların arttığı belirlenmiştir. Ayazlar'ın (2017) çalışmasına göre, Çomakdağ-Kızılağaç köyünde genel olarak yerel halkın kırsal turizme olumlu bir bakış açısına sahiptir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre Çomakdağ-Kızılağaç köyünün turizmin gelişme evrelerine göre henüz başlangıç aşamasında bir kırsal turizm çekim yeri olduğu öne sürülmüştür.

Cumalıkızık köyünde turizm sürdürülebilir gelişimini sağlamak için yerel halkın turizm faaliyetlerine aktif katılımını sağlamak önemlidir. Turizm faaliyetlerinin planlanmasında ve yönetiminde yerel halkın aktif katılımı, onların ihtiyaçlarının ve endişelerinin daha fazla dikkate alınmasını sağlayabilir. Bu sayede turizmin destinasyona olan etkileri daha dengeli ve sürdürülebilir olabilir. Nitekim Çevreye duyarlı ve sürdürülebilir bir turizm gelişimi için yerel halkın algılarının ve tutumlarının düzenli olarak ölçülmesi ve değerlendirilmesi gereklidir (Akova, 2006).

Turizm faaliyetlerinin doğal ve kültürel mirasa zarar vermemesi için koruma ve bilinçlendirme önlemleri alınmalıdır. Ayrıca altyapı ve hizmetlerin geliştirilmesi önemlidir. Özellikle köy alanlarında turistlerin rahat ve güvenli bir şekilde konaklayabilecekleri, yeme-içme ve diğer hizmetlerden faydalanabilecekleri bir ortam sağlanmalıdır. Köyde turizm çeşitliliğinin artırılması da önemlidir. Farklı turizm türlerinin geliştirilmesi, köyün turizm potansiyelini artırabilir ve mevsimsel dalgalanmaların etkisi bu şekilde azaltılabilir. Son olarak, dengeli bir yaklaşımın benimsenmesi gereklidir. Turizm faaliyetleri düzenli olarak denetlenmeli ve kontrol edilmelidir, böylece köye zarar verebilecek olumsuz etkiler önceden tespit edilip önlenmelidir. Düzenli olarak yapılan ölçümler ve değerlendirmeler, turizm faaliyetlerinin yerel halk üzerindeki etkilerinin izlenmesine ve gerekli önlemlerin alınmasına olanak tanır, böylece çevreye duyarlı ve sürdürülebilir bir turizm gelişimi sağlanabilir.

Kaynakça

- Akova, O. (2006). Yerel halkın turizmin etkilerini algılamalarına ve tutumlarına yönelik bir araştırma. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2(1), 1-34.
- Akyol, G., Çon, S. ve Polat, Z. (2019). Türkiye'nin dünya miras alanları. *Journal of Travel and Tourism Research*, 15(15), 39-68.
- Alaeddinoğlu, F. (2008). Sivas kentinde halkın turiste ve turizme bakışı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-23.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı* (7. bs.). Sakarya Yayıncılık.
- Ambroz, M. (2008). Attitudes of local residents towards the development of tourism in Slovenia: The case of the Primorska, Dolenjska, Gorenjska and Ljubljana regions. *Anthropological notebooks*, 14(1), 64-79.
- Ayazlar, R. (2017). Kırsal turizmde yerel halkın tutumu. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(1), 53-69.
- Aykaç, E. ve Tekeli, M. (2021). Yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumu: Çorum ili örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 1874-1895.

- Batman, Z. P., Adıgüzel, E. ve Tüzel, F. (2017). Bursa Cumalıkızık örneği kırsal turizm kullanımları çerçevesinde ulaşım değerlerinin incelenmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19(2), 30-39.
- Blackie, I. R., Tsholetso, T. ve Keetile, M. (2023). Residents' attitudes, perceptions and the development of positive tourism behaviours amid COVID-19. *Cogent Social Sciences*, 9(1), 1-17.
- Buzlukçu, C., ve Avcıkurt, C. (2021). Yavaş şehirlerde yerel halkın yer kimliği ve topluluğa bağlılıklarının sürdürülebilir turizm tutumlarına etkisi: Seferihisar'da bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (43), 117-138.
- Canizares, S., Tabales, M. ve Garcia, F. (2014). Local residents' attitudes towards the impact of tourism development in Cape Verde. *Tourism & Management Studies*, 10(1), 87-96.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çavuşoğlu, F. ve Güler, M. E. (2022). Yerel halkın turizmin gelişimine yönelik tutumlarının belirlenmesi üzerine Fethiye destinasyonunda bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 10(3), 2422-2440.
- Çetin, T. (2010). Cumalıkızık köyünde kültürel miras ve turizm algısı. *Milli Folklor*, 22(87), 181-190.
- Dal, N., ve Baysan, S. (2007). Kuşadası'nda kıyı kullanımı ve turizmin mekânsal etkileri konusunda yerel halkın tutumları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 16(1-2), 69-85.
- Davis, D., Allen, J., ve Cosenza, R. M. (1988). Segmenting local residents by their attitudes, interests, and opinions toward tourism. *Journal of travel research*, 27(2), 2-8.
- Doğaner, S. (2001). *Türkiye turizm coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Eraslan, Ş. (2020). UNESCO dünya miras alanlarının kriter seçimleri ve tematik bağlantıları üzerine bir analiz: Türkiye örneği. *Journal of Awareness*, 5(3), 309-324.
- Eren, R ve Aypek, N. (2012). Kırsal turizm bölgesinde yerel halkın turizmin gelişimine karşı tutumları: Cumalıkızık köyü örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2(2), 43-47.
- Filiz, A. ve Yılmaz, Ö. D. (2017). Turizm gelişim yaklaşımları kapsamında yerel halkın turizme yönelik algı ve tutumları: Mazı Köyü Türkbükü karşılaştırmalı analizi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1799-1824.
- Gill, S. L. (2020). Qualitative sampling methods. *Journal of Human Lactation*, 36(4), 579-581.
- Gürpınar, E. (2001). Kültür ve tabiat varlıklarını koruma üzerine. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (23-24), 185-193.
- Gürsoy, D. ve Rutherford, D. G. (2004). Host attitudes toward tourism: An improved structural model. *Annals of Tourism Research*, 31(3), 495-516.
- İşçi, C., Güzel, B. ve Ataberk, E. (2018). Mekana ve yerel halka bağlılık, kültürel mirasa yönelik tutumu etkiler mi? *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(40), 583-605.
- Karakaş, A. ve Şengün, H. İ. (2017). Yerel halkın turizm faaliyetlerine yönelik tutumları. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(15), 183-202.
- Kervankıran, İ. (2014). Beypazarı/Ankara örneğinde turizmin ekonomik, toplumsal ve çevresel etkilerine yerel halkın yaklaşımı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 133-153.
- Kozak, M. (2017). *Bilimsel araştırma: tasarım, yazım ve yayım teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, (2023). Dünya Miras Listesi. 14.11.2023 tarihinde <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44423/dunya-miras-listesi.html> adresinden erişildi.
- Linderová, I., Scholz, P. ve Almeida, N. (2021). Attitudes of local population towards the impacts of tourism development: Evidence from Czechia. *Frontiers in Psychology*, 12, 1-11.
- Martín, H. S., Sanchez, M. M. G. S. ve Herrero, Á. (2018). Residents' attitudes and behavioural support for tourism in host communities. *Journal of Travel Tourism Marketing*, 35, 231-243.
- Muresan, I. C., Oroian, C. F., Harun, R., Arion, F. H., Porutiu, A., Chiciudean, G. O., vd. (2016). Local residents' attitude toward sustainable rural tourism development. *Sustainability*, 8(1), 100.
- Okuyucu, A. ve Somuncu, M. (2012). Kültürel mirasın korunması ve turizm amaçlı kullanılmasında yerel halkın algı ve tutumlarının belirlenmesi: Osmaneli ilçe merkezi örneği. *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi*, 4(1), 37-51.
- Pavlic, I. ve Portolan, A. (2015). Irritation index, tourism. J. Jafari ve H. Xiao (Ed.). *Encyclopedia of tourism*. Cham: Springer.

- Pekerşen, Y., Güneş, E. ve Seçuk, B. (2019). Kültürel miras turizmi değerlerinin korunması ve sürdürülebilirliği kapsamında yerel halkın tutumu: Cumalıkızık örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 350-368.
- Ribeiro, M. A., Pinto, P., Silva, J. A. ve Woosnam, K. M. (2017). Residents' attitudes and the adoption of pro-tourism behaviours: The case of developing island countries. *Tourism Management*, 61, 523-537.
- Roney, S. A. (2018). *Turizm bir sistem analizi*. Detay Yayıncılık.
- Shen, K., Yang, J ve Geng, C. (2022). How residents' attitudes to tourists and tourism affect their pro-tourism behaviours: The moderating role of Chinese traditionality. *Frontiers in Psychology*, 12, 1-13.
- Szromek, A. R., Kruczek, Z. ve Walas, B. (2020). The attitude of tourist destination residents towardsthe effects of overtourism-Kraków case study. *Sustainability*, 12(1), 1-17.
- Taş, N. ve Taş, M. (2009). Yönetimsel iş birliği: 3. Binyılda yaşayan Osmanlı köyü- Cumalıkızık projesi. *5. Yapı İşletmesi/ Yapım Yönetimi Kongresi*, 23-23 Ekim, Eskişehir.
- UNESCO, (2023). World Heritage List. 15.11.2023 tarihinde <https://whc.unesco.org/en/list/>. Adresinden erişildi.
- Uslu, A. ve Kiper, T. (2006). Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Anakara örneğinde yerel halkın farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 305-314.
- Varnacı Uzun, F. ve Somuncu, M. (2011). Kültürel peyzajın korunması ve turizm ilişkisi bağlamında yerel halkın görüşleri: Ihlara vadisi örneği. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 3(2), 21-36.
- Ward, C. ve Berno, T. (2011). Beyond social exchange theory: Attitudes toward tourists. *Annals of Tourism Research*, 38(4), 1556-1569.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Etik kurul onayı

Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu tarafından 12.02.2024 tarih ve 2024/46 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Araştırmacıların katkı oranı beyanı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar çatışması beyanı

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.